

השיעורים האחרונים של הסמסטר¹

סיכום על ידי התלמידים

- הצגת פרויקט סופי המבוסס על מיומנויות ועל החומר שנלמד בקורס. ההצגה תיעשה על ידי הקבוצות שהכינו את הפרויקט.
- הצגת הפורטפוליו שכל תלמיד הכין במסגרת הקורס. הפורטפוליו צריך להדגים ולדון במה שהם למדו בקורס ואיך הם יוכלו להשתמש במה שלמדו גם בקורסים אחרים או בעבודתם המקצועית בעתיד. הסטודנטים יכולים לבחור את דרך ההצגה כרצונם (הצגות וידאו, סימולציה של ראיון עבודה ועוד).
- הצגת פוסטרים המסכמים היבטים של הלמידה בקורס שהוכנו על ידי התלמידים כיחידים או בקבוצות.

4. הערכות של התלמידים את למידתם בקורס

הערכות אלו מאוד חשובות עבורכם כדי שתוכלו ללמוד מהן לגבי ניהול הקורסים הבאים. אולם הללו ניתנות לביצוע רק אם יש לכם זמן להקדיש לכך בשיעורים האחרונים של הקורס.

שיטות אפשריות

- דיון כיתתי.
- דיון בקבוצות או בזוגות, סיכום והצגה בפני הכיתה.
- כתיבת רפלקציה בזמן השיעור או בבית לקראת השיעור. שיקלו מתן נקודות אחדות של ציון לכותב.
- תלמידים בודדים (מתנדבים) יבטאו את דעתם בפני הכיתה וינהלו דיון.
- העברת משוב בכתב עם שאלות פתוחות וסגורות (השונות מהשאלון המועבר על ידי המוסד), אנונימי או לא, נכתב בכיתה או בבית, למסירה בשיעור האחרון - אפשר לתת בנוסד בציון הקורס עבור ההשתתפות במילוי.
- הצבעה כיתתית על חלק מהנושאים.
- קישור לתחילת הקורס. אפשר לתת לתלמידים בשיעור הראשון של הקורס, לרשום על דף נייר את ציפיותיהם מהקורס ודעותיהם בנוגע לנושאים אחרים כמפורט להלן, ואז בשיעור האחרון, לחלק לכל אחד מהם את הדף עם שמו ולבקשו לכתוב את הרפלקציה שלו לגבי מה שקרה במהלך הקורס לאור מה שנרשם בתחילת הקורס.

נושאים אפשריים לדיון ולכתיבה

- מה הם המושגים והנושאים המרכזיים שלמדתם בקורס?
- מה הם הנושאים החשובים ובעלי הערך הגבוה ביותר עבורכם שלמדתם בקורס?
- מה הם הנושאים שהפתיעו אתכם או שהיו מעניינים עבורכם במיוחד בלימודים בקורס?
- מה למדתם, מה השתנה אצלכם (חשיבה, גישות והרגשות כלפי המקצוע)? או איזו תועלת הפקתם מהקורס מעבר ללמידת חומר מסוים? איך התפתחתם באופן אישי? אילו כישורים נוספו לכם?

כדי לתת לשיעור מסגרת ארגונית צריך לבנות אותו משלושה חלקים מובחנים: פתיחה, גוף וסגירה. כלל זה גם חל על הקורס השלם. בשיעורים האחרונים רצוי שהמרצה יספק "סגירה" לקורס. סגירה כזו יכולה להיות מורכבת מאלמנטים מגוונים וכל מרצה צריך לבחור את הללו המתאימים לתחום התוכן, לנתוני הקורס ולקונטקסט שלו, לנטיותיו ולצרכי התלמידים. להלן שבע קטגוריות של הצעות לאלמנטים של סגירה:

1. יצירת אווירה חגיגית

- ארגנו כיבוד לשיעור האחרון (אפשרי בכיתות קטנות ובינוניות): כל תלמיד יתרום, וגם אתם, לחגיגת הסיום של ניסיון לימודי מוצלח.
- הודו לתלמידים על שלמדתם מהם הרבה, על שנהניתם מהשתתפותם במהלך השיעורים ומאתגרי החשיבה שהציגו בפניכם.

2. העשרת נושאי הקורס

סיימו את הקורס בחומר שאינו כלול בסילבוס אך מציג אתגרי חשיבה המבוססים על חומר הקורס או מרחיב ומעשיר את חומר הקורס. הציגו מצאים עכשוויים בתחום שהם מפתיעים, למשל משום שהם מנוגדים לאינטואיציה. זאת, כדי לתת לסטודנטים הרגשה שקיימות הפתעות נפלאות ואלגנטיות שחומר הקורס יכול לשמש כבסיס להבנתן, ובכך להעביר להם את הרגשת ההתלהבות מהקורס.

3. סיכום חומר הקורס

סיכום כזה יכול להיעשות בדרכים אחדות הן על ידכם והן על ידי תלמידים.

סיכום על ידכם

- הציגו את הסילבוס שחילקתם בתחילת הקורס ועברו על מה שלמידתם מתוכנו. זאת, כדי לתת הרגשה לתלמידים שעברתם בשיעורים על מרבית החומר שתוכנן ושהם הפיקו הרבה מהקורס.
- סכמו באופן מילולי וחזותי (על ידי גרפים, ו/או תצוגת מחשב) את נושאי הקורס או חיזרו על הנקודות העיקריות שלמידתם בקורס כדי לארגן את החומר, לתת את התמונה הכוללת, וגם כדי להמחיש את כמות החומר שנלמד בקורס. אפשר לתת לסטודנטים לרשום בעצמם על הלוח את הנושאים העיקריים שהם למדו בקורס.

- מה יעשה את החומר מעניין/קל יותר ללמידה?
- מה הייתם רוצים שיקרה בקורס ולא קרה?
- איך לתכנן את הקורס באופן שונה שיהיה יעיל יותר להשגת מטרותיו?
- מה דעתכם על פעילויות שונות (לתת רשימה) שנעשו במסגרת הקורס, כמו מטלות-בית שונות או מבחנים? כיתבו רפלקציה על התנהגותכם הלימודית במהלך הקורס.
- על מה אתם מצטערים שלא עשיתם במהלך הקורס? מה הייתם עושים אחרת?
- אילו אסטרטגיות, פעילויות ומטלות בקורס התאימו במיוחד לסגנון הלמידה שלכם ועזרו לכם ללמוד באופן הטוב ביותר בקורס זה?
- אילו אסטרטגיות, פעילויות, מטלות מצאתם כבלתי מתאימות במיוחד לסגנון הלמידה שלכם ושפגמו בלמידתכם בקורס זה?

5. העברת סאלוני חשוב מטעם האוניברסיטה/המכללה

העברת השאלונים בכיתה

- שבצו את העברת השאלונים בזמן שהוא נוח עבורכם. זאת כמובן אם ניתנת לכם אפשרות הבחירה. רצוי לשבצם בשיעור האחרון, לאחר שערכתם עם תלמידיכם את סיכום הקורס כך שהם מודעים לכמות הידע הגדולה ולעושר ההבנה שהם רכשו בקורס.
- ידעו את הסטודנטים בכיתתכם, לפני חלוקת השאלונים, על מטרתם, למי יימסר המשוב ומה ייעשה בו.
- אל תבטאו לפני תלמידיכם עמדות שליליות לגבי העברת השאלונים גם אם זו הרגשתכם – התלמידים יפרשו זאת כביטוי של חשש מתוצאות המשוב.
- נהגו לפי הכללים הנהוגים במוסד שלכם בקשר להעברת השאלונים. בדרך כלל נהוג כי המרצה יוצא מהכיתה בזמן מילוי השאלונים ואחד הסטודנטים, הממונה מראש על ידי המרצה, אוסף את הטפסים המלאים ומעבירם ליעדם.

6. הכנת הסטודנטים למבחן הסופי

- לפני העברת המבחן דונו באופיו ומיסרו לגבי מידע לתלמידים על מנת שידעו למה לצפות ואיך להתכונן: הגדירו בצורה מדויקת את החומר שיכלל במבחן, הציעו מקורות ללמידה בנוסף למה שהצגתם בשיעורים, תארו להם מראש את הרכב המבחן, את מספר השאלות וטיפוסן (רב-ברירה, שאלות פתוחות בדרגות קושי משתנה וכדומה), את משך זמן המבחן ואת שיטת הציון שלו. הציעו שאלות לדוגמה, מהסוגים שיופיעו במבחן ואפשרו לתלמידים לראות בחינות שנתתם בקורס זה בשנים קודמות.
- ערכו דיון כיתתי בנושאי המבחן. אפשרו לתלמידים להשמיע שאלות, דעות והצעות בהקשר לאופיו של המבחן ואופן ציינונו. אפשרו לתלמידים להציע שאלות למבחן וגם להחליט לבחור בהצבעה (בחירה דמוקרטית) אחד מבין פרמטרים אחדים אפשריים של המבחן.
- הציעו הצעות והנחיות איך להתכונן למבחן. עזרו לתלמידים לתכנן איך להתכונן למבחן: מאילו מקורות

- ללמוד, איך לחלק את החומר לפי ימים עד המבחן, באיזו שיטה ללמוד את החומר, על מה לשים הדגשים וכדומה. הדרכה זו חשובה במיוחד לתלמידים חדשים (שנה א).
- הכינו חומר מודפס לצורך חזרה לקראת המבחן.
- הסבירו מראש איך שיעורי החזרה ינוהלו (אפשר לתאם עם התלמידים) – מתי, מה יהיה אורכם, מה יהיה מבנם ותוכנם.
- נהלו ברגיעה את שיעורי החזרה למבחן. אפשרו לתלמידים להציג שאלות, השרו אווירה נעימה ורגועה, התבדחו עם התלמידים.
- קיימו קשר ותמיכה נוספים לפני המבחן. הודיעו על ערוצי תקשורת עמכם או עם עוזרי ההוראה או המתרגלים שלכם לשם שאלות של הרגע האחרון. למשל, אפשרו פגישות במשרדכם בזמנים מסוימים, עודדו שימוש בקשר טלפוני, או בדואר אלקטרוני וכדומה. אתם יכולים גם להודיע שתגיעו כשעה לפני המבחן להשיב על שאלות של הרגע האחרון.
- מינעו חרדת מבחן – אפשרו לתלמידים לעשות את מבחן אמצע הסמסטר בזוגות כשלכל זוג ציון משותף, או לבחור קרוב לסוף הסמסטר עשר (או כל מספר אחר) מבין הבעיות שניתנו במהלך הסמסטר כשיעורי בית ולהודיע שתשבצו במבחן אחת או יותר מבעיות אלו, או לעשות "מבחן בית" בו מקבלים את טופס המבחן, משיבים עליו בבית ומחזירים אותו במועד שנקבע מראש.

7. התנהגות במהלך המבחן

- במהלך המבחן בכיתה, עזרו להפחית את חרדת התלמידים וטפלו בבעיות המתעוררות:
 - אפשרו לתלמידים להביא עמם חומר וסיכומים (או הכינו עבורם חומר מודפס). לדוגמה, דף עם נוסחאות או כל חומר רלוונטי אחר לשימוש במבחן זה. דבר זה מפחית חרדה ומדגיש הבנה במקום זיכרון.
 - הדריכו את הסטודנטים באשר לאופן כתיבת המבחן ולמטרות השאלות השונות – למה אתם מצפים בתשובות ובאופן כתיבתן. אם יש לכך מקום בזמן המבחן, הסבירו את שיטת הציון – מה יודגש במתן הציון ומהם הקריטריונים הכלליים לשיפוט.
 - בקרו לעתים תכופות בחדר הבחינה כדי להשיב על שאלות התלמידים. ודאו שהשאלות ברורות לתלמידים. אם במהלך המבחן מסתבר כי שאלה כלשהי אינה ברורה אפילו לתלמיד אחד, חישבו עליה ואם נראה לכם שהיא עשויה להיות בלתי ברורה גם לאחרים, הבהירו אותה לכל הנבחנים.
 - שימרו על אווירה רגועה. אל תענו על שאלות תלמידים בכעס, בקוצר רוח או בבזבז.
 - הודיעו על התקרבות מועד סיום המבחן מספר פעמים (חצי שעה לפני, רבע שעה, חמש דקות).

1. לקוח מהספר "טיפים להוראה באוניברסיטה ובמכללה", ראו מדור "מן המדף".